

Vážené členky a členové Akademického sněmu, vážení hosté, dámy a pánové,

dovolte, abych nejdříve nastínil strukturu a obsah svého dnešního vystoupení. V první části stručně připomenu činnost Akademické rady v období od XLVI. zasedání Akademického sněmu v dubnu 2015. V rámci tohoto bodu představím i vybrané významné výsledky naší výzkumné práce. Poté vás seznámím s konkrétními opatřeními, která jsme přijali na podporu realizace Strategie AV21. V této souvislosti krátce zmíním návrh nového výzkumného programu strategie a návrh Střediska společných činností na zřízení Centra transferu technologií AV ČR. V závěru svého vystoupení vám představím další tři, nyní již z celkem patnácti výzkumných programů strategie v podobě krátkých videoklipů, po nichž bude následovat videoklip, který shrne již první praktické výsledky programu „Potraviny pro budoucnost“. Současně si dovoluji upozornit, že o probíhajícím hodnocení výzkumné a odborné činnosti našich pracovišť za léta 2010–2014 bude informovat předsedkyně řídicí skupiny kolegyně Eva Zažímalová.

Zpráva o činnosti Akademické rady

Dámy a pánové, nyní tedy několik slov k činnosti Akademické rady v období od XLVI. zasedání Akademického sněmu.

V krátkém období, které uplynulo od našeho posledního setkání, jsme velkou pozornost věnovali přípravě návrhu výdajů státního rozpočtu České republiky na výzkum, vývoj a inovace na rok 2016 s výhledem na léta 2017 a 2018. Jsem velmi rád, že se nakonec podařilo dosáhnout schválení prorůstové varianty rozpočtu, která pro Akademii věd znamená navýšení rozpočtových výdajů o 307 milionů korun v příštím roce. Rád bych v této souvislosti ocenil zodpovědný přístup pana vicepremiéra Bělobrádka a dalších členů vlády k problematice vědy v České republice. Jistě nejen za sebe chci vyjádřit naději, že i v dalších letech se podaří udržet nastoupený trend tak, aby bylo možné plně využít kvalitní lidský potenciál pracovišť Akademie věd. Domnívám se, že důležitým krokem v tomto ohledu bylo naše rozhodnutí aktualizovat poslání Akademie věd prostřednictvím Strategie AV21, jejíž realizace jasně ukazuje, že existuje celá řada témat, s nimiž Akademie věd může veřejné sféře a politikům expertně pomoci – od společenskovedních a ekonomických témat až po otázky ekologie a energetiky.

Pokud jde o konkrétní využití navýšených rozpočtových prostředků, Akademická rada rozhodla, že v první řadě bude posíleno institucionální financování pracovišť Akademie věd. Připomínám, že toto rozhodnutí má oporu jak v programovém prohlášení vlády České republiky, která se přihlásila k nutnosti řešit dlouhodobý pokles institucionálního financování české vědy, tak i v závěrech zprávy projektu „Mezinárodní audit výzkumu a vývoje v České republice“, která již v říjnu 2011 upozorňovala mj. na nízkou úroveň institucionální podpory v porovnání s mezinárodním standardem. Další část uvedeného navýšení pak bude využita na financování výzkumných programů Strategie AV21 a na podporu nově budovaných výzkumných center.

V souvislosti s tímto rozhodnutím se stále více ukazuje, že zajištění finanční udržitelnosti nových vědeckých center jak z prostředků státního rozpočtu, tak ze soukromých a zahraničních zdrojů bude rozhodující pro celkovou stabilizaci

výzkumného prostředí. Zcela klíčovou se pak jeví otázka garantované institucionální podpory těchto špičkových center tak, aby byl zabezpečen jejich dlouhodobý provoz včetně nezbytné obnovy.

V uvedeném kontextu je třeba zdůraznit, že nízké, a navíc rozkolísané financování nových výzkumných center může být vážnou hrozbou pro stabilní fungování celého systému výzkumu, vývoje a inovací v České republice. Již dnes je zřejmé, že v případě pokračujícího nedostatku prostředků na finanční udržitelnost těchto center by Akademie věd musela přistoupit k výrazné redukci financování svých pracovišť, a to včetně omezení aktivit v rámci Strategie AV21, která má velkou odezvu jak v podnikatelském sektoru, tak i ve státní správě.

Jedním z důležitých nástrojů pro zajištění udržitelného financování mnohých z těchto center je podpora velkých infrastruktur pro výzkum, vývoj a inovace. Výsledkem mezinárodního posouzení 116 projektů velkých infrastruktur podaných do výzvy Ministerstva školství v létě 2014 bylo 58 pozitivně hodnocených projektů, které byly doporučeny k poskytnutí podpory z veřejných prostředků; tyto infrastruktury byly rozčleněny do 4 „kvalitativních“ skupin (A1, A2, A3 a A4) a náklady žadatelů o podporu ze skupin A1 a A2 byly individuálně projednány s Ministerstvem školství. Pro plné financování neinvestičních nákladů všech 58 projektů v letech 2016–2022 by bylo potřeba 13 miliard korun z veřejných prostředků. Naléhavost problému spočívá v tom, že pro zajištění jejich provozu bude již v příštím roce zapotřebí asi 1,8 miliardy korun, což o více než půl miliardy překračuje aktuálně schválené prostředky. Situaci dále komplikuje skutečnost, že v rozpočtovém výhledu na rok 2017 je počítáno dokonce s částkou ještě nižší, pouze se zhruba 1,1 miliardy korun. Jsem tedy nucen konstatovat, že pokud by mělo jít o setrvalý trend, pak by bylo závažným způsobem ohroženo fungování těchto strategických výzkumných infrastruktur.

Další závažnou otázkou, která má pro Akademii věd a její pracoviště mimořádný význam, je příprava nového zákona o podpoře výzkumu, vývoje a inovací. V rámci připomínkového řízení k věcnému záměru zákona, jež bylo ukončeno v říjnu tohoto roku, jsme uplatnili řadu zásadních připomínek. Přestože Akademie věd se od počátku aktivně podílela na jednáních k přípravě tohoto důležitého zákona, musím vyjádřit jistou pochybnost, zda v napjatém harmonogramu jeho přípravy lze realizovat skutečně odbornou a následně i veřejnou diskusi, a to zejména s ohledem na množství připomínek, kterých se jen v uvedeném řízení sešlo celkem 452, přičemž 256 připomínek bylo zásadních. Domnívám se, že téma podpory výzkumu, vývoje a inovací je natolik závažné pro celou společnost, že prostor nutný pro odpovědné věcné prodiskutování této problematiky by měl být podstatně větší.

Pozorně sledujeme také paralelní projednávání technické novely, kterou se mění tzv. euronovela zákona č. 130/2002 Sb. (schválená vládou v květnu t. r.) a která je nyní ve druhém čtení v Poslanecké sněmovně Parlamentu.

Kolegové z Akademické rady se dále aktivně účastnili jednání k novele zákona o vysokých školách. Při projednávání této novely jsme pozornost věnovali zejména té její části, která se týkala novelizace zákona o veřejných výzkumných institucích. Velmi kriticky jsme pohlíželi především na myšlenku umožnit veřejným vysokým školám zřizovat veřejné výzkumné instituce. Tuto změnu jsme od samého počátku

považovali za nesystémovou zejména proto, že stát by tím ztratil nad zřizováním veřejných výzkumných institucí kontrolu. Dále jsme upozorňovali, že novela zákona o veřejných výzkumných institucích je exemplárním příkladem přílepku. Zatímco ostatní novelizované zákony věcně souvisejí s novelou zákona o vysokých školách, novela zákona o veřejných výzkumných institucích obsahovala změny, které se vysokých škol netýkají. Jsem proto velmi rád, že naše argumentace byla uznána a nakonec bylo rozhodnuto v souladu s návrhem Akademie věd návrh na změny zákona o veřejných výzkumných institucích z novely vypustit.

Pokud jde o evropskou agendu Akademické rady, považuji za důležité připomenout, že jsme se zabývali přípravou strategických, politických a legislativních dokumentů souvisejících s programovým obdobím EU 2014–2020. Zástupci Akademické rady věnovali velkou pozornost přípravě Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV) a jsou zapojeni do procesu jeho implementace v grémiích, která se zabývají nastavením podmínek výzev včetně hodnotících kritérií. V návaznosti na vyhlášení prvních výzev OP VVV byla ustavena elektronická konference zástupců pracovišť Akademie věd, kteří jsou informováni o aktuální problematice v oblasti Evropských strukturálních a investičních fondů a mohou poskytovat příslušným členům Akademické rady zpětnou vazbu ohledně potřeb pracovišť. Naším cílem je přispět k rychlé a bezproblémové realizaci tohoto operačního programu a k optimálnímu využití dostupných prostředků.

Za významnou událost uplynulého období považuji také nedávné setkání vedení Akademie věd a Svazu průmyslu a dopravy. Shodli jsme se v tom, že naším společným zájmem je posílení partnerství výzkumné a průmyslové sféry. Konkrétní spolupráce pak bude zaměřena na oblast výměny informací k vládním materiálům, a stejně tak na analýzu prostředí výzkumu, vývoje a inovací za podpory Národohospodářského ústavu. Akademie věd také nominuje svého zástupce do expertního týmu Svazu průmyslu a dopravy pro výzkum, vývoj a inovace. Shoda panovala rovněž v tom, že obě nezávislé instituce musí vidět budoucnost výzkumu, vývoje a inovací v horizontu delším než jedno politické volební období. Mám za to, že pro obě strany jde o přelomový moment, kterým vstoupily do nové, vstřícnější a efektivnější fáze vzájemných vztahů.

V neposlední řadě má pro Akademii věd a její pracoviště mimořádný význam příprava nové Koncepce rozvoje činnosti Akademie věd České republiky. Vedení Akademické a Vědecké rady se shodlo, že další směřování Akademie věd vyžaduje zpracování nové koncepce, která by přesněji postihla celé spektrum našich výzkumných a odborných aktivit a zároveň vytvořila systémové podmínky pro jejich další rozvoj. Předpokládáme, že návrh koncepce bude předložen Akademickému sněmu v roce 2016 po dopracování Vědeckou a Akademickou radou.

A konečně nesmím opomenout ani návrh na rozdělení Centra výzkumu globální změny na dvě části s nástupnickými institucemi Ústavem výzkumu globální změny a Mikrobiologickým ústavem ke dni 1. ledna 2016 za účelem propojení výzkumu realizovaného v Nových Hradech s výzkumnou činností Mikrobiologického ústavu. Jsem rád, že se podařilo vše úspěšně zvládnout, a to především zásluhou zodpovědného přístupu vedení a výzkumných pracovníků dotčených pracovišť.

Tolik stručně k naší práci v uplynulém období, za kterou bych chtěl ještě jednou poděkovat všem, kteří se na ní aktivně podíleli.

Výsledky výzkumné činnosti

Vážené kolegyně a kolegové, v další části vystoupení mi dovoluje obrátit společnou pozornost k výsledkům naší výzkumné práce. Celkový přehled výsledků naleznete ve výroční zprávě Akademie věd – já zde zmíním jen dva subjektivně vybrané výsledky za každou vědní oblast.

Oblast věd o neživé přírodě

- Vědci z Fyzikálního ústavu, Ústavu organické chemie a biochemie, Výzkumného ústavu veterinárního lékařství a Univerzity Palackého Olomouc ve spolupráci se společností Bioveta z Ivanovic na Hané vytvořili vakcínu proti lymeské borelióze, která bude určena jak lidským, tak i zvířecím pacientům. Unikátnost vakcíny je dána tím, že působí na širokou škálu borelií, které jsou hlavními původci onemocnění.
- Výzkumný tým z Fyzikálního ústavu byl oceněn za výzkum, vývoj a zavedení do výroby nových monokrystalických materiálů na bázi oxidu hlinitého a směsného oxidu hlinito-tytritického s použitím metody „Edge film growth“ a jejich uplatnění v hi-tech aplikacích v elektronickém, optickém, optoelektronickém, strojírenském a šperkařském průmyslu.

Oblast věd o živé přírodě a chemických věd

- Česká republika má nový systém pro předpověď stavu a intenzity zemědělského sucha díky úsilí společného vědeckého týmu Centra výzkumu globální změny a Mendelovy univerzity v Brně. Integrovaný systém sledování sucha (ISSS) přináší denně aktualizované mapy České republiky s předpověďmi pro následujících deset dnů.
- Vědci z Biologického centra se zúčastnili expedice *TARA Oceans* s cílem zmapovat mikroskopický život oceánů se zaměřením na planktonní prvoky. Z 2,5leté výpravy se posádka vrátila s obrovským množstvím vzorků, jejichž počáteční analýza byla publikovaná v sérii pěti článků v *Science*.

Oblast humanitních a společenských věd

- Ústav pro soudobé dějiny ve spolupráci s Filozofickou fakultou Univerzity Pardubice vydal publikaci pod titulem *Homines Scientiarum. Třicet příběhů české vědy a filosofie* přináší v pěti barevně ilustrovaných svazcích a na přiložených pěti DVD nosičích soubor třiceti portrétů různorodých osobností české vědy a vzdělanosti ve 20. století.
- Mimořádným publikačním výstupem Kabinetu hudební historie Etnologického ústavu je tištěná podoba klavírního výtahu první Dvořákovy opery *Alfred*, kterým byla zahájena kritická edice *New Dvořák Edition*, jež by měla postupně zahrnout veškerá Dvořáková díla nebo alespoň jejich podstatnou část.

Realizace Strategie AV21

Dámy a pánové, nyní mi dovoluji krátce informovat o konkrétních opatřeních přijatých v souvislosti s realizací Strategie AV21. V prvním roce jejího uplatňování se uskutečnily čtyři schůzky členů Akademické rady s koordinátory jednotlivých výzkumných programů, na nichž byly prodiskutovány a dohodnuty organizační záležitosti týkající se činnosti a financování programů. Rád konstatuji, že na těchto schůzkách se podařilo vyjasnit řadu otázek, které vyplynuly z dosavadní zkušenosti s postupnou implementací programů, i když se ukazuje, že do budoucna bude patrně vhodné zpracovat dokument, který by formalizoval uspořádání a pravidla spolupráce uvnitř jednotlivých výzkumných programů. Dále připomínám, že koncem roku se uskutečnila jednání místopředsedů Akademie věd s jim příslušnými koordinátory nad jejich návrhy na financování výzkumných programů v roce 2016, na něž bylo vyčleněno 70 milionů korun. Předpokládáme také, že počátkem příštího roku koordinátoři výzkumných programů připraví stručný materiál shrnující jejich výsledky a zkušenosti z prvního roku fungování strategie. Na tomto místě bych rád poděkoval všem, kteří na pracovištích Akademie věd i v jejím vedení přispěli k úspěšné implementaci Strategie AV21. Zvláštní poděkování patří profesoru Jiřímu Chýlovi, členu Akademické rady, pod jehož vedením tento proces probíhal.

Rád také konstatuji, že Strategie AV21 se setkala s příznivým ohlasem u zástupců podnikatelské sféry a státní administrativy, stejně jako u veřejnosti a její politické reprezentace. Za důležitý pozitivní aspekt realizace strategie považuji, že poskytuje vhodnou platformu, jak propojit nejen ústavy Akademie věd, ale i jednotlivé týmy a obory, odborníky z vysokých škol, průmyslu a státní správy, což odpovídá i jedné z priorit připravované „Národní politiky výzkumu, vývoje a inovací České republiky na léta 2016–2020 s výhledem do roku 2025“, jejímž cílem je mimo jiné posílit dlouhodobá strategická partnerství mezi soukromým sektorem a výzkumnými organizacemi. Opětovně zdůrazňuji, že Akademie věd je připravena k diskusi se všemi aktéry systému výzkumu, vývoje a inovací v České republice o nových možných formách spolupráce, které realizace této strategie nabízí. Jsem přesvědčen, že vedle zdravé soutěživosti, jež je přirozenou součástí vědeckého prostředí, je nyní potřeba ještě více posilovat vzájemnou spolupráci, společně hledat synergické efekty a společně také vůči společnosti a její politické reprezentaci zdůvodňovat a obhajovat důležitost kvalitní vědy a význam její dostatečné podpory.

Hovořím-li o společensky významném výzkumu, rád bych připomenul, že v reakci na stávající migrační situaci v Evropě uspořádala Akademie věd ve spolupráci s Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky seminář na téma „Poznatky českých společenských vědců o imigraci do České republiky v evropském kontextu“. Šlo o další z řady akcí organizovaných na základě Memoranda o vzájemné podpoře a spolupráci obou zmíněných institucí. Jsem velmi rád, že za téměř čtyři roky existence se prokázala oprávněnost takové dohody a že její zásluhou se uskutečnila již více než desítky seminářů, které významně přispěly k obecnější osvětě nejen mezi členy Poslanecké sněmovny, ale i mezi širší veřejností. Mohu například jmenovat semináře o znečištění ovzduší, o racionálním využití nerostných surovin nebo o přínosech a rizicích očkování. V reakci na aktuální situaci navíc otevřeme v rámci projektu Strategie AV21 nový výzkumný program „Globální konflikty a lokální souvislosti“, který umožní dále studovat téma imigrace. Potvrzuje se tak náš

předpoklad, že právě Akademie věd může poskytnout vládě, parlamentu i dalším orgánům státní a regionální správy kvalifikované expertní zázemí a podporu pro přípravu a realizaci odpovědných rozhodnutí.

V uvedených souvislostech musím ocenit aktivitu Střediska společných činností, které v návaznosti na Strategii AV21 zřídí od 1. ledna příštího roku Centrum transferu technologií AV ČR, jež bude koordinovat činnosti a zajišťovat podmínky ke vzájemnému sdílení informací v této důležité oblasti. Jsem přesvědčen, že centrum umožní dále zvýraznit roli Akademie věd jako instituce, která věnuje systematickou a koncepční pozornost zprostředkování vědění společnosti ve smyslu zásady – Theoria cum Praxi. K tomu přeji nám všem, a zejména týmu nového centra, hodně štěstí a úspěchů.

V závěru této části svého vystoupení si vás dovoluji upozornit, že informace o činnosti a výstupech všech výzkumných programů strategie naleznete na webových stránkách Akademie věd. A nyní mi již dovoluji představit videoklipy se třemi dalšími výzkumnými programy Strategie AV21, po nichž bude následovat videoklip, který shrne již první praktické výsledky programu „Potraviny pro budoucnost“, jehož koordinátorem je profesor Jaroslav Doležel.

Vážené kolegyně a kolegové, vážení hosté, v úplném závěru si dovoluji zdůraznit, že Akademie věd vysoce oceňuje a respektuje význam vědy na vysokých školách i důležitost průmyslového výzkumu a vývoje. Akademie věd považuje instituce pěstující tyto podoby výzkumu za partnery, kteří si – stejně jako ona – zaslouží významné posílení svého postavení. Pro dosažení synergických efektů ze vzájemné spolupráce je ovšem zapotřebí především vstřícné a stabilní politické prostředí, které nebude jednotlivé složky tohoto systému stavět proti sobě, ale naopak dokáže plně využít jejich kulturní a ekonomický potenciál. Jsem přesvědčen, že hodnoty, které nás spojují – podpora vzdělanosti a tvůrčího myšlení, kterých je jistě zapotřebí i pro dosažení podnikatelského úspěchu – stojí za to, abychom spojili síly a podpořili vše, co má potenciál zvýšit nejen ekonomický, ale i kulturní a sociální potenciál státu, a to především ve prospěch budoucích generací občanů České republiky.

Děkuji vám za pozornost.